

Ψ

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ**

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS
AND NATIONAL IDENTITY IN TIME OF WAR
AND POST-WAR PERIOD**

Рівне

29-30 листопада 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У
ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ:**

збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції

**DEVELOPMENT OF NATIONAL AWARENESS AND NATIONAL
IDENTITY IN TIME OF WAR AND POST-WAR PERIOD:**

collection of papers presented
at the International Scientific and Practical Conference

(29-30 листопада 2023 р, м. Рівне)

УДК 159.9+ 316.6

Розвиток національної свідомості та національної ідентичності особистості у воєнний та повоєнний періоди : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 листопада 2023 р м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне , 2023. 176 с .

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 12 від 5.12.2023 р.)

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

формування практико-орієнтованих вмінь забезпечення життя та здоров'я особистості; використання інтерактивних форм в освітньому процесі для забезпечення набуття та усвідомлення особистого досвіду безпечної життєдіяльності та здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Андрейчук Н. І., Кіт Ю. В., Шибанов С. В., Шерстньова О. В. Охорона праці: навч. посіб. Львів, 2012. 273 с.
2. Биков В. І. Кожем'якін О. С. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти. *Безпека життєдіяльності*. 2007. № 5. С. 38-39.
3. Бикова С.В. Саннікова О.П. Психологічна діагностика стійкого ставлення до безпеки життєдіяльності: апробація оригінальної методики. *Проблеми гуманітарних наук. Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2008. №19. С. 4-15. Серія «Психологія»
4. Василенко В. А. Європейська освіта пор здоровий спосіб життя. *Етапи великого шляху Відродження*. 2000. №3. С. 7 – 10.:
5. Кузнецов В.О., Мухін В.В., Буров О.Ю., Сидорчук Л.А., Заплатинський В.М., Шкробець С.А. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». *Інформаційний вісник Вища освіта*. 2001. № 6. С. 6–18.
6. Коцур Н. І. Гармаш Л. С., Калиниченко І. О., Товкун Л. П. Валеологія: підруч. для студ. пед. спец. ВНЗ. Корсунь-Шевченківський: В.М. Гавришенко, 2011. 581 с.
7. Приходько І. І. Розвиток і відновлення психологічної безпеки особистості у фахівців екстремальних видів діяльності. Посібник. Х. : НАНГУ, 2017. 102 с

Данильченко Ольга Павлівна,
здобувач другого(магістерського)рівня вищої
освіти Тернопільського національного
педагогічного університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Оран Марина Олегівна,
доктор психологічних наук, професор, професор
національного педагогічного університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7598-8453>.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

У сучасних умовах господарювання бізнес постійно зіштовхується з різноманітними викликами, серед яких особливе місце займають кризові ситуації. Кризова ситуація в бізнесі - це непередбачений стан, коли підприємство стикається з серйозними проблемами, що можуть загрожувати його функціонуванню і вимагати негайних заходів для вирішення. Це може включати фінансові труднощі, кризові ситуації на ринку, проблеми з управлінням або інші фактори, які впливають на успішність підприємства. Вони можуть виникати як внаслідок внутрішніх помилок управління, так і через зовнішні економічні, політичні та соціальні шоки. Вплив криз на бізнес часто має глибокий та далекосяжний характер, змушуючи керівництво компаній переосмислювати стратегії ведення бізнесу, оперативні процеси, а також підходи до

управління персоналом та взаємодії з клієнтами. Повномасштабне вторгнення росії в Україну розглядаємо як кризову ситуацію, яка створює виклики, які наші бізнеси вимушені долати. Це викликало надзвичайні труднощі для підприємців, змушуючи їх адаптуватися до нових умов і виживати в нестабільному середовищі. Не лише забезпечення безпеки працівників, але й збереження стабільності операцій тепер є пріоритетом. Відновлення економічної активності, психологічної стабільності та підтримка галузей, постраждалих від конфлікту, стають ключовим завданням для виходу з цієї складної ситуації.

Проблемам дослідження психологічних аспектів розвитку бізнесу в умовах кризових ситуацій в присвячено ряд праць як зарубіжних так і вітчизняних вчених, зокрема Е. Альтмана, Т. Таффлера, І. Романа, У. Бівера, І. Георгіца, Я. Вишнякової, Е. Короткова, Г. Іванова, Л. Лігоненко, В. Василенко, О. Стоянової, О. Терещенко та ін. Однак дослідження стосуються здебільшого внутрішньої кризи самого підприємства і не забезпечують комплексного дослідження психологічних особливостей цього процесу з боку керівників та персоналу, а відтак не озброюють його адекватним інструментарієм прийняття відповідних антикризових заходів, особливо під час війни. Багато психологів, спеціалізуючись на управлінні в кризових ситуаціях, розглядають питання стосовно психології лідерства, прийняття рішень та стресу в організаційному контексті. Вони досліджують, як керівники реагують на стресові ситуації, як вони приймають важливі рішення, і як психологічні аспекти впливають на взаємодію команд під час кризових періодів. Ці дослідження включають аналіз впливу стресу на прийняття рішень, психологічні аспекти комунікації та сприйняття лідерства в умовах невпевненості. Серед них Деніел Гоулман – досліджував емоційний інтелект та його роль у лідерстві та управлінні. Кетрін Крамптон – вивчає питання стресу та пристосування до невпевненості в організаційному середовищі. Крістофер Аргайл робив дослідження у сфері міжособистісних відносин та комунікації в організаціях. Карлай Шапіро – фокусується на стратегіях влади та впливу в умовах невпевненості. Ховард Шерман – спеціалізується в області психології організацій та досліджує психологічні аспекти кризового управління. Ренді Розенберг – спеціалізується в області організаційної психології та вивчає вплив стресових ситуацій на ефективність управління.

Значущість психологічних аспектів у процесі ведення бізнесу в умовах кризи не може бути недооціненою. Людський фактор стає домінантним у вирішенні багатьох проблем, що виникають внаслідок стресових обставин. Лідерство, корпоративна культура, емоційний інтелект, стресостійкість, здатність до швидкої адаптації та прийняття ефективних рішень у непередбачуваних обставинах – усе це стає критично важливим для збереження та розвитку бізнесу. (Річард Лазарус, Роберт Йеркез, Карол Двек та інші.)

Доцільно наголосити, що управління бізнесом в умовах кризової ситуації – це процес адаптації та впровадження стратегій, спрямованих на підтримку стабільності та зростання компанії під час економічних, соціальних або політичних викликів. Це включає застосування гнучкості, інновацій, ефективного ризик-менеджменту та оптимізацію ресурсів для забезпечення життєздатності та прогресу бізнесу в складних умовах.

Вчені [1; 2] підходять до питання психологічних особливостей розвитку бізнесу в умовах кризи з різних наукових перспектив, зокрема психології, менеджменту, організаційної поведінки та економіки. Основні думки, які можна виділити з наукової літератури:

– *роль лідера*: важливість лідерства під час кризи підкреслюється багатьма дослідниками. Ефективні лідери визначаються своєю здатністю до швидкої адаптації,

ясного бачення вихідної стратегії та вмінням зберігати довіру своїх співробітників та інших зацікавлених сторін;

– *стресостійкість*: визнається, що стрес значно впливає на прийняття рішень, знижуючи ефективність менеджерів та співробітників. Однак, стрес також може діяти як каталізатор змін і інновацій;

– *вплив корпоративної культури*: Вчені вважають, що сильна корпоративна культура може служити буфером в умовах кризи, зберігаючи згуртованість команди і сприяючи спільному вирішенню проблем;

– *комунікація та прозорість*: Наголошується на важливості відкритої та чесної комунікації в умовах невизначеності. Вчені радять лідерам бути прозорими щодо поточного стану компанії та планів на майбутнє;

– *емоційний інтелект*: дослідники підкреслюють значення емоційного інтелекту для розуміння та управління емоціями як власними, так і співробітників, особливо під час кризи;

– *психологічна підтримка*: є консенсус щодо того, що організації повинні впроваджувати програми психологічної підтримки та розвитку для збереження продуктивності та добробуту співробітників;

– *гнучкість та інновації*: підкреслюється потреба в гнучкості бізнес-моделей та інноваційному підході до розв'язання проблем, що є ключовим для виживання та процвітання в періоди криз;

– *міжнародний контекст*: досліджуються також і відмінності в психологічних особливостях розвитку бізнесу залежно від культурних та економічних умов різних країн.

Висновки. В умовах війни управління бізнесом стає надзвичайно складним завданням, вимагаючи особливих психологічних навичок та стратегій. Зокрема, важливість лідерства, адаптації до невизначеності та збереження морального духу колективу стають ключовими. Психологічна стійкість, емпатія та здатність до швидкого прийняття рішень в умовах стресу стають необхідними компетенціями для ефективного управління в таких умовах. Керівництво повинно виявляти високий рівень стресостійкості, а також проявляти сильне лідерство для управління невизначеністю та нестабільністю. Психологічні особливості керівників і персоналу, такі як емоційний інтелект, стресостійкість та лідерські якості, мають вирішальне значення для ефективної реакції на кризові виклики, особливо у час війни в країні. Забезпечення чіткої та емпатичної комунікації стає критичним, оскільки працівники можуть відчувати стрес та неспокій. Забезпечення психологічної та соціальної підтримки для персоналу, оскільки вони можуть стикатися з емоційними викликами. Ефективне управління ризиками та вживання заходів безпеки стає першочерговим завданням. Також важливою є корпоративна культура, яка сприяє адаптації та згуртованості команди у важкі часи, а також здатність підтримувати якісну взаємодію з клієнтами.

Хоча науковці як в Україні, так і за кордоном, роблять значний внесок у розуміння фінансових та оперативних аспектів кризового менеджменту, є відчутна потреба у більш комплексному підході до вивчення психологічних аспектів ведення бізнесу під час криз та особливо в умовах війни. Специфічні психологічні особливості керівництва та співробітників можуть стати вирішальними для розв'язання проблем, що виникають у кризових умовах, а також для забезпечення сталого розвитку компанії. Відповідні стратегії та інструменти, які враховують людський фактор та психологічну готовність до криз, повинні бути інтегровані у сучасні моделі управління для підвищення їх ефективності та стійкості бізнесу.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом : підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 468 с.
2. Турова Т. В. Антикризове управління підприємством – системний підхід.
URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Bi/2010_1/103-108.pdf

Derpoliuk Elena

*PhD student at the Department of Psychology and Social Work
Central Ukrainian State University, named after Volodymyr Vynnychenko
Kropyvnytskyi, Ukraine*

FEATURES OF PSYCHOLOGICAL CORRECTIONAL WORK WITH WOMEN USING MEDITATION TOOLS IN A REMOTE SETTING

The relevance of this study is manifested by the increase in stress disorders in the context of a full-scale war and is based on the need to create affordable and simple methods, both self-help and prevention of anxiety disorders and states of excessive anxiety among Ukrainian women living in Ukraine and Canada.

One of the most effective methods of self-help for excessive anxiety is rightly considered to be the regular practice of meditation – this is the practice of focusing attention and conscious perception of yourself, which helps to calm the mind, reduce anxiety and stress, which in turn improves the overall state of mental and physical health. Only in the 21st century, scientists have been able to scientifically confirm and substantiate its effectiveness, including in times of crisis and pandemic, although, for sure, the mechanism of the effect of meditation on humans has not yet been clarified. However, meditation, in our opinion, is a fairly accessible self-help tool. After all, it does not require the presence of a psychologist, therapist, or coach, and often can be a free self-help tool. Therefore, it can be a useful method of self-regulation for women who face obstacles on the way to getting professional help for their excessive anxiety.

The purpose of the work was to draw attention to the features of psychological correctional work with women using meditation tools in a remote format.

The object of this study is anxiety, and the subject is the impact of the use of a meditation technique on the level of anxiety among adult women.

Statement of the main material. Psychological counseling is used in psychological correction and psychotherapy. Moreover, practicing psychologists often combine these tools. For the most part, this is a common practice in Canada, because even in hospitals one can see separate rooms for meditation.

Tsybalyuk I.M. believes that “psychological counseling as direct work with people is aimed at solving various psychological problems associated with difficulties in interpersonal relationships, in which the main means of influence is a conversation built in a certain way” [1; 24].

This form of conversation is actively used both in psychological correctional work and in psychotherapy. But if counseling is primarily aimed at helping the client in the "reorganization" of their interpersonal relationships, then the psychological correctional influence is focused mainly on solving the deep-seated personal problems of a person, which is the basis of most of life's difficulties and conflicts.

Recently, clients who seek help are much more likely to experience a feeling of increasing anxiety and difficulty experiencing emotions during this state. Women often remember that

З М І С Т

Токарева Наталія Миколаївна Предиктори розвитку національної ідентичності юнацтва в умовах війни.....	5
Karstoft Karen-Inge, Корчакова Наталія Вікторівна Ознаки посттравматичного стресового розладу серед українських біженців в Данії.....	8
Александровська Діана Олександрівна, Широких Анастасія Олегівна Освітня діяльність як інструмент формування національної свідомості українського суспільства в умовах воєнної агресії	13
Амурова Яна Володимирівна Психологічний супровід дітей засобами психокорекції в умовах воєнного стану в Україні.....	16
Артемова Ольга Іванівна Формування національної ідентичності та національної самосвідомості студентів-психологів.....	18
Балашов Едуард Михайлович Особливості соціально-психологічної адаптації і реабілітації внутрішньо переміщених студентів.....	20
Безлюдна Валентина Іванівна, Люта Олег Андрійович Трансформування сфери сприйняття студентською молоддю особистісно значущих подій у довоєнний та воєнний періоди.....	23
Білоус Ірина Особливості розвитку національної ідентичності молоді в умовах війни	26
Вашенюк Антон Олександрович Психологічні детермінанти прояву обдарованості у майбутніх економістів у процесі вивчення фахових дисциплін.....	29
Волошина Марія Олександрівна, Широких Анастасія Олегівна Психологічні аспекти гібридних війн	30
Воронова Ольга Юріївна, Барчій Магдалина Степанівна Інноваційні підходи до формування соціальної компетентності здобувачів вищої освіти.....	33
Гапочка Яна Олександрівна Потенціал суб'єктності фахівців команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП у воєнний і повоєнний періоди.....	36
Готич Вікторія Олександрівна Посттравматичне зростання як рушійна сила розвитку національної ідентичності студентів в умовах війни.....	38
Гудовсек Сергій Вікторович, Гудовсек Оксана Анатоліївна Психолого-педагогічна готовність особистості до безпеки життєдіяльності	40
Данильченко Ольга Павлівна, Орап Марина Олегівна Психологічні особливості управління бізнесом в умовах повномасштабної війни.....	43